

Redacția și Administrația:
Budapesta, VII., Nyár-utca 1.

Aci sunt a să trimită tot felul
de scrisori, cereri și bani.

Tot aci să primescă anunțuri cu
prețurile cele mai mederate.

Un număr 10 fileri.

ADEVÉRUL

FOAIE POLITICĂ, SOCIALĂ ȘI ECONOMICĂ.

Organul partidului socialdemocrat din Ungaria.

Foaie pentru poporul muncitor roman.

ABONAMENTUL:

Pentru Austro-Ungaria:
Pe 1 an — — — — 2 coroane
Pe 1/2 an — — — — 1 coroană
Pentru strălătate:
Pe 1 an — — — — 3 coroane
Pentru America:
Pe 1 an — — — — 1 dollar

Redactata de un comitet.

Apare în prima Vineri după 15.

Redactor-responsabil: Aurel Cristea.

Criza.

— Situația politică. —

(ac) Sunt aproape 4 ani de zile, de când nenorocita țară ungurească a ajuns pe mâinile oligarhiei coaliționiste. De atunci și până azi, întreaga politică a oligarhilor guvernanți, a fost dusă numai în contra poporului de jos.

Nu odată, ci în mai multe rânduri am arătat nizuințele acestor bandiți politici, cum și prin ce apucături murdare, au căutat ca să subjuge proletariatul blând încă astăzi... al acestei țări, prin introducerea diferitelor legi necorespunzătoare timpului din evul mediu, dar decum să fie corespunzătoare timpului prezent.

Când într'alte țări guvernării și politicienii, dacă nici nu fac întru-câtva astfel de legi sociale cari să corăspundă în toată puterea cuvântului cerințelor proletariatului, totuși întru-câtva îi dă posibilitatea de a-și lua și el partea acolo, unde se fac sau mai bine zis, unde se făuresc așanumitele legi, atât pentru țară, cât și pentru popor.

La noi e contrarul. Cu desăvârșire voesc a eschide poporul dela aceasta.

Nizuința guvernanților și politicienilor maghiari e, ca parlamentul să rămână așa cum a fost, precum și de a întări stâlpii lui și mai puternic decât au fost până acum, (ceea-ce nouă nu ne vine a crede, că o să le reușească), ca interesele feudalismului-capitalist maghiar, să poată fi și pe mai departe apărate, nu cumva ca acest parlament de clasă, să se transforme în parlamentul poporului, că atunci s'a dus dracului, atât titlu, renume cât și interes.

Însă oligarhia coaliționistă care înaintea punerii mâinii lor blăstămate pe frânele acestei țări nenorocite, precum legând pact cu coroana, însărcinându-se că primul punct vor alcătui și întări prin lege, reforma electorală. Cu asta s'au deobligat înaintea regelui și a națiunii.

Da, reforma electorală a fost așazicând un punct „proform” în fața lumii, însă căpetenia speculațiunii lor murdare a fost, ca prin asta să se înalțe și să ajungă în foteliurile ministeriale, iar că ce-au avut și cu ce s'au însărcinat față de rege și de națiune, asta puțin le-a păsat, căpetenia titlul, interesul și fotoliul ministerial.

Când s'au văzut acolo, nici habar de cele promise, sau de cele ce și-au luat angajamentul, căpetenia, că nu mai priveau de jos în sus, ci de sus în jos.

Și astfel, cu politica lor „șvindlerească” totuși le-a reușit a conduce țara aproape 4 ani ae zile.

Însă acum li-s'a infundat și lor. Coalițiunea a plesnit ca broasca. A devenit certuri între partide, Cum se sărutau la început, așa se scuipă și înjură unii pe alții, astăzi. Când am sta să judecăm drept, apoi pe toți politicienii oligarhiei coaliționiste îi putem pune într'un rang cu pilărițele târgurilor slabe de gură.

Acum își dau peste boturi unii la alții. O învălmășeală de nici mama dracului nu se cunoaște în situațiunea politică de azi.

Cun cuvânt în Ungaria domnește criza. Pacostea țării, guvernul coaliționist fu silit de-a doua-oară a-și da demisia. Însă nu o de tot absolvat de rege. Audiențele

ce au decurs în timpul din urmă, au rămas toate fără rezultat. Acum e vorba, ca pentru ultima dată Vineri în 15 Octombrie, va merge în audiență la rege ministru-președinte Alexandru Wekerle, care va primi decretul regal, prin care se va absolve cabinetul său.

După Wekerle așa se svonește, că va urma în audiență la rege, contele Iuliu Andrassy, care ar fi încredințat de-a concentra iarăși elementele 67-iste, precum să-și întărească partidul și astfel să-și alcătuiască cabinetul.

Să zvonește, că dacă cu Andrassy nu se va putea face nimic, atunci va fi chemat în audiență la rege conducătorul majorității parlamentare de azi, Francisc Kossuth.

Să zvonește, că se va denumi un guvern de funcționari, ba că un guvern, care să introducă reforma electorală, ba că teacă, ba că pungă.

Și majoritatea parlamentară stă impotentă față de ori-ce vânturi ce suflă dinspre Austria.

Și asta de-acolo vine, că n'au fost, nu sunt și nici nu vor să fie sinceri față de popor. Acum își văd singuri ruinarea cu desăvârșire a partidului lor independist și 48-ist. Poporul nu le mai stă la spate, pentru-că l'a înșelat, de a doua-oară nu-l mai prinde.

Au gătat cu cinstea înaintea poporului. Însă, ca totuși conducătorii partidului independist să se arate în fața poporului, că ei totuși luptă pentru realizarea, barem a unui punct din programul lor, și-au luat înainte lupta pentru banca independentă, ținând adunări în lungul și latul țării, însă dacă ar veni lucru până acolo, ca să ajungă vreunul din conducătorii mișcării pornite pentru banca independentă în vre-un fotoliu rătăcit ministerial, atunci la tot cazul cazul, chestia băncei independente are să rămână la o parte, întocmai cum a rămas la timpul său, pretinderea limbei de comandă maghiară în armată și altele.

Toate luptele lor, au fost lupte murdare, lupte pentru ciolan.

Totăsemenea și chestia votului universal a fost atât propagată, până și-au ajuns cu toții scopurile. După aceea se lăpădau de ea, ca Petru de Cristos.

Însă toate efortările, precum toate luptele lor în contra acestui elementar drept al poporului, vor fi zadarnice.

Precum singură reforma electorală e drumul care ar duce la sistarea crizei.

Fără asta este ori-ce încercare zadarnică.

Fără popor, nu se mai poate face nici o lege sănătoasă. Conducătorii partidelor au rămas astăzi singuri, nu mai e sprijinul — poporul.

Poporului îi trebuie drepturi. Și el are să facă tot posibilul spre a-și câștiga drepturile sale, dacă nu cu buna, atunci cu — forța.

Va băga în draici pe „șvindlerii” politici de azi, nu le va mai permite, ca să-și joace rolele pe spatele poporului, în urma cărora poporul e silit să sufere mizeria și jugul greu pus pe grumazu-i de însuși elasa conducătoare burgheză.

Poporul pretinde sus și tare drepturi, în primul rând votul universal, egal, direct și secret, pe baza cărui se va putea pune capăt și crizei actuale.

Spania și clericalismul.

— Marele învățat Francisco Ferrer, condamnat la moarte. — Răzbunarea sângeroasă a clericalismului. — Protestează țările civilizate. —

Nu odată, ci în mai multe rânduri am scris despre nenorocita țară Spanie, cu locuitorii ei picată ca jertfă (victimă) în ghiarele reverențelor sângeroase ale clericalismului.

Totăsemenea și de data asta vom arăta nouă răzburări sângeroase ce le comite încă și azi sufletele negre, mânăjite și stropite de sângele roș al creștinismului, propagat de însuși căldii reverendiști.

Lucru știut este, că unde odată reverența clericală și-a pus piciorul, acolo nu mai crește iarba, iar unde și-a vârat reverența, acolo razele luminei au fost prefăcute în umbra întunerecului, sau să zicem cu Petőfi: „Unde preotul își ridică cuvântul, acolo dreptatea-i restignită”.

Lucru de sine înțeles. Clerul predică apă și bea vin, predică post și ei mănăcă de dulce. C'un cuvânt, ei sunt cei chemați a propaga lumina, cultura, însă Christos nu mai există, acum întore spatele dogmelor creștine, le înlocuiesc cu propagarea inculturii, propagarea întunerecului și sunt ca partizani ai dogmelor barbare, și chiar inquizitoresti. Unde numai pot, să folosească de ele.

Cele mai bune dovezi ni-le-a arătat timpurile trecute, sub domnia clericală, aranjarea inquiziției spaniole, schingiuind și chinuind în cele mai barbare moduri pe toți aceia, cari nu se supuneau fâlharilor și bestiiilor clericale de pe timpul acela. Toate acele timpuri de spaimă inquizitoresti au decurs în numele lui Crist și D-zeu, cari n'au protestat în contra călăilor reverendiști. Tot ce se mișca în interesul culturai, era târât în temnițele inquizitoare, unde își primea aspra pedeapsă, în fața unor pateri eșiți din forma omenească, pleșugi, îngârboviți, în picioare și mâini subțiri, în burte ca butoaiele, cu crucișurile în mâni, arătând și dând spre sărutare victimilor căzute pradă în mâna lor.

Iar dovadă ne dă și timpul de față. Și anume: În Rusia, ca Țar, există sângerosul Papă al bisericii ortodoxe ruse în persoana lui Nicolae II.

Acesta ca cap al bisericii, e totodată și cap al bandelor negre, cari aranjează pe întreg teritoriul Rusiei, cele mai groaznice măcelării față de poporul rus.

Temnițele Rusiei gem de suflete nevinovate, cari poate au propagat numai cultura. În temnițele rusești în toată puterea cuvântului putem declara, că folosește inquiziția, bătăi și chinuri îngrozitoare sufere robii. Mii, ba zeci de mii au devenit spânzurați, impușcați de reacțiunea rusă, cu toate, că erau nevinovați. Nu le-a fost alta păcatul, decât, că au luptat pentru cultura și libertatea poporului rus.

Astea toate să fac sub domnia sângeroasă a Țarului-Papă, și a clerului său.

Însă fără de-a duce teama lui Dumnezeu.

Afară de asta aici ne dă o bună dovadă Spania, care iarăși să află în ghiarele clericalismului.

În Spania guvernul e clerical, afacerile publice sunt pe mâna popilor (ciuhașilor), în școli popii sunt domnii. Pe salariile popilor merge din banii statului 40—50 de milioane pesete, (1 pesetă, 1 franc), precum în mâinile popilor se află 35 de mii claustre (mănăstiri), 2 $\frac{1}{2}$ milioane hectare de pământ, laolaltă are 10 miliarde de pesete (franci), atâta cât sunt veniturile statului în 10 ani. (In Ungaria, averile popilor sunt încă „numai” atâta, câte venituri are statul într-o jumătate de an.

Ciuha în toată puterea cuvântului, e domn peste dinastia, politica, viața și bunul statului spaniol.

Și în urma domniei sufletelor negre peste Spania, poporul e în cea mai mare mizie, cu zecile de mii emigrează în străinătate.

Cât privește cultura creștinismului spaniol, apoi numai din 10 persoane 6 sunt analfabeți, (tăman ca pe la noi). Hja, domnia clericalismului.

*

Însă sub domnia clericalismului din Spania s'a dat naștere și revoluției izbucnită în Iulie, revoltarea poporului contra războiului african, în urma căruia cu miile au fost împușcați, după momentana sentință a judecătoriei de războiu, cu sutele au fost condamnați la muncă silnică, cu sutele au fost deportați în provincii neroditoare și câte alte fărâdelegi tirane și barbare au comis aceste horde sălbatice, îmbrăcate în reverende, iar de grumaz le stă spânzurat sftul crucifix.

În cetatea Monjuich, în strâmtete și murdarele celule, cu sutele își așteaptă groaznică sentință, ce le-o va dicta sângerații apostoli ai lui Christos. Acești prizonieri din Iulie nu și-au schimbat albiturile.

Deținerile și expulzările și azi mai decurg în Barcelona. Sunt deținuți toți aceia cari poate înainte cu 10 ani au fost semnați de poliție, pentru vre-o agitație sau alte lucruri. Tați alor 5—6 copii cu zecile sunt târați în temniți, sub pretext, că au luat parte în revoluția din Iulie.

În cetatea Monjuich 31 de femei așteaptă executarea sentinței de moarte și 87 condamnate la muncă silnică pe viață chinu-

iesc în lanțurile robiei. Astfel iartă Cristoșii de astăzi Magdalenele „vinovate“.

*

Însă nu-i destul cu astea, acum amenință moartea și pe recunoscutul învățat, pe pedagogul Francisee Ferrer, a cărui singur păcat a fost, că a agitat pentru școlile lumesti, *alcătuiind una chiar din banii săi proprii*. Atât școala lui — cât și alte sute școli — au fost închise, iar pe Ferrer *prin diferite acte false voesc a-l transporta pe eșafod (locul de peire)*.

Sâmbăta trecută s'a început la Barcelona pertractarea procesului pedagogului Ferrer, cu toate că el nu a luat parte la organizarea revoluției, însă de ani de zile e un mare contrar al reacțiunii. Acuzat a fost în urma scrisorilor confiscate din locuința sa. În urma scrisorilor și actelor găsite, directorul poliției îl declară și *învinovăște pe Ferrer de un anarchist periculos și un alcătuitor de școli anarhiste*.

Toate aceste lucruri nu sunt în legătură nici cu greva generală, nici cu revoluția. Însă cu toate astea judecătoria de războiu a condamnat pe Ferrer la moarte și confiscarea întregii lui averi.

*

Această sentință a revoltat întreaga lume civilizată. Intocmai ca pe timpul când țarismul sângeros vru să pună pe marele scriitor rus Maxim Gorgij jos de pe picioare. Pentru că atât Gorgij cât și Ferrer, propagau cultura și lumina între popoarele ținute în întunerecul bestial, tâlharilor, sufletelor negre clericaliste.

S'a început o mișcare în interesul lui Ferrer, spre a fi scăpat din ghiarele călăilor clericali, a revendelor mănjite de sânge, cari caută a pune de pe picioare pe toți aceia, cari doresc cultivarea poporului și care mișcare e condusă de însuși marii învățați *Anatole France și Häckel*.

Comitetul sindicatelor muncitorești din Franța au și adus hotărârea, în urma acestei sentințe oficială ucigașă, *ca vapoarele comerciale ce pleacă în Spania sau sosesc de acolo, să fie boicotate*.

Marti sau ținut în toate orașele din Italia, adunări de protestare, *munca a odihnit*, în interesul lui Ferrer, contra reacționarismului spaniol.

La Amsterdam s'a aranjat o mare demonstrație înaintea palatului consulatului spaniol.

Despre cele ce se vor mai petrece cu chestia Ferrer, îl va executa sau nu, vom mai scrie în numerii viitori, până atunci să zicem: *Jos cu căldii! Jos cu sufletele negre! Jos clericalismul!*

In spre sate!

Cetind foaia soră „Népszava” Nr. 229, din 28 Septemvrie a. c., la rubrica „Chestii de partid” un articol scris de tovarășul Aurel Cristea, sub titlul: „Muncitorimea română din Ungaria și partidul socialdemocrat” pe care nu pot trece cu vederea, că să nu-mi dau și eu unele păreri asupra lui, însă în foaia noastră „Adevărul”.

Să vorbește în acel articol, cum și în ce formă s'ar putea mai ușor organiza muncitorimea română din Ungaria pe bazele socialdemocrației. Mai departe arată tovarășul Cristea cât de mult e exploatată muncitorimea română din partea conducătorilor străini, precum din partea conducătorilor ei, cum e ținută în întunec și altele.

De aceea mă bucură foarte și mă însufletește acest apel, făcut atât conducătorilor organizațiilor libere sindicale cât și nouă tovarășilor conștienți și ajunși prin organizare la îmbunătățirea sorți, ca cu trup și suflet să organizăm muncitorimea română azi inconștientă încă de chemarea ei.

Binele comun, pentru carele noi socialdemocrații luptăm cu atâta înverșunare în sălbătăcia asiatică și vecinică de aici, nu se mărginește în acest termin și favor ajuns.

Incetând cu lupta noastră, putem să perdem tot ce am câștigat și ce-am mai avea de câștigat.

De aceea avem mare lipsă de organizarea popoarelor și mai ales de muncitorimea română, care se prezintă în această țeară cu 3 milioane și mai bine de suflete.

Datorită sfântă de socialdemocrați avem, ca să organizăm muncitorimea inconștientă meseriașă dela orașe, precum pe țărănul picat în ghiarele dușmanilor, cari îl țin la întunec, a le arăta calea cea adevărată pe care să meargă de aici înainte, care duce la desrobire și la câștigarea drepturilor lui de cetățean.

Știm cu toții ce întuneric împărtășește trupul și sufletul țărănului nostru ziua și noaptea. Noi însă nu ne îngrozim de acest

Desceptismul.

Societatea socialistă e aceea formă a societății de azi, care în virtutea legilor de dezvoltare socială, va înlocui societatea capitalistă, pentru că nimica nu este de zestăm pe pământ, trebuie să moară, după oare-care viață și să o înlocuiască alta.

Noi socialiștii știm, că societatea capitalistă de azi, are să treacă în cea socialistă-comunistă, și această filosofie o avem a o mulțumi *marelui nostru dascăl Carol Marx*.

Este drept, că socialismul încă dela Platon s'a plămădit, iar pe la începutul veacului al XIX-lea a dat o literatură bogată și abondentă: Furrier, St. Simon și Owen, dela care s'a adăpat și Marx. Marx a studiat bine dezvoltarea istorică a omeniei trecând în viața sa sbuciumată prin toate păturile omenești, din care și-a tras învățături practice. A văzut forina conținutului în adevărata sa golaitate, că viața omenească nu e decât o luptă de interese între oameni, grupuri și clase sociale, și astfel ne-a dat diagnoza „*Luptă de clase*”. Așadar, el a găsit cheia și folul cum oamenii produc bunurile sociale și le împart între ei, organizația producției și distribuția bogățiilor. A văzut palate pompoase și colibi desvălite, bogăție mare și sărăcie umilită. A văzut vecinica mișcare și alergare după câștig și onoruri, gelozie și invidie, lupta de interese între indivizi, grupe, clase, popoară. A văzut războaie sângeroase. Marx a găsit secretul mașinei omenești viitoare — ca Darwin a biologiei.

Capitalul îl dă munca, mașinile, fabri-

cile, atelierile, minile și pământul, numai cât astăzi nu toți oamenii muncesc, dară *plus-valoarea* muncii deși muncitorii o fac, nu o capătă ei, *ci cei-ce nu muncesc*, cari se numesc patroni și adună plus-valoarea muncii în capitalul seu, — de aicea să începe ceartă și desbinarea omeneii în două tabere deosebite: de-o parte stă *muncitorimea*, de altă parte stă *burghezimea* față în față ca două armate dușmane, se deslanțuște între aceste două clase fundamentale a societății.

Iar lupta această crâncenă ce să dă între aceste două tabere, adevărată între *capital și muncă*, e mai mult pentru aceea, pentru că *burghezimea-capitalistă*, caută pe toate potecele, *de-a exploata munca cât mai mult, însă pe seama lor proprie*.

Însă *munca e organizată într'un mănunchiu puternic așa, încât azi totuși a ajuns acolo, de-a ținea pept cu capitalul*.

Lucru știut este, că capitalul cumpără munca muncitorului cu un preț bagatel și plus-valoarea muncii sale o atrage la sine spre mărirea sa individuală capitalistă.

Capitalul a făcut omeneia în marfă, selav, rob și supus — a luat nevasta și copii la fabrică, a stricat viața de familie — a depravat femeile și fetele — a stricat *credința religioasă, introducând religiea banului*.

Clericalismul ne trage de tundra să mergem cu ei la Roma, ca să ne absolve sfântul Papă de păcate, noi trebuie să le răspundem, că nu mai mergem după dânșii. Meargă ei la Papa, că noi muncitorii conștienți vom merge după îndrumările unui

Bebel, Jaurés, Vandervelde etc., cari într'adevăr ne îndreaptă pe calea modernă marxistă-darwineană, care ne va conduce desigur la o viață mai cinstită, bună și umană, decât *robia papală de mii de ani suportată*.

Mergem după dreptul sfintei Trăimi, naștem, viețuim și murim *egali*, însă la un raiu pământesc, numai așa vom putea ajunge, dacă vom urma învățăturile Marx-iste precum urmează:

1. Să se desființeze munca salarizată și toți cei-ce lucră pentru plată, să numai lucreze astfel, *ci în tovarășie*, unul să muncască pentru toți și toți pentru unul.

2. Să se desființeze ori-ce proprietate privată prin care cineva poate stăpâni pe semenii sei. Atuncia numai bărbați își femeile vor lucra, iar pruncii și bătrânii nu.

3. Nu va fi bogat și sărac, mai mare și mai mic, ci egali după dreptul naturii.

4. Copii vor fi crescuți de societatea modernă prin școli întreținute de societatea viitoare și ajuns la o vârstă anumită va fi un membru folositor societății.

5. Atuncia nu se vor mai face hoți, șarlatani și criminaliști, căci toți vor avea cele trebuie după munca prestată. Altcum toate aceste rele ce bântue omeneia de azi, nu sunt decât produse a societății vitrige de azi, în care cei săraci sunt împinși dela bine în mizerie. *Societatea de azi e aceea, care dă naștere criminalilor, hoțiilor și tot ea îi judecă*.

Trăiască ideea veacului al XX-lea, care se chiamă: socialism. Florin.

intunec, știind că este contra-natural, contra legii firești și fabricat de oameni negrii în cugete și fapte, cari se bucură la iadul, jugul și robia nemărginită a poporului nostru român.

Și dacă ne gândim cu minte senină și ageră seriozitate de socialdemocrați, că ce imperial de lipsă este azi chiar și în persoană a ne face cunoscuți poporului nostru muncitor, ca niște adevărați ai lui fi, cari luptăm de zeci de ani în această țară pentru cucerirea drepturilor poporului — în care timp poporul nostru, atât mințit și înșelat —, toată încrederea, sprijinul și ajutorul nouă cuvenite —, le-a dat din neștiință întotdeauna apăsătorilor, ori amăgitorilor, ori vânzătorilor lui trupești și sufletesti.

Greutățile cele mari pusă în cărua muncitorului, cu acea întunecată și turbată sălbătăcie, care nu trage socoată cu nemai-putința acestui biet popor muncitor român, căruia și coaja cea uscată de mălai muced, i-se trage din mâinile sale muncite, rănite și sângeroasă — în dare, datorii, camete și scumpete.

Aceste vedenii vii trebuie să ne revolteze sângele și simțul de socialdemocrat în noi — nu aceste răni să învingă cu nimicirea muncitorului pentru munca sa — ci dreapta muncii să o facem învingătoare prin brațele noastre de muncitori, luptători și creatori!

Mai departe, baza cea atotputernică care noi trebuie să ni-o fundamentăm în poporul econom dela sate, ne dă împreună cu tov. Aurel Cristea, mult de cugetat, de studiat, de făcut, de plănuț, dacă nu voim ca această înfricoșată soartă ce o vedem la poporul nostru — azi-mâne — să ne ajungă și pe noi. . . .

De aceea noi, acei tovarăși, pe cari dușmanii poporului ne alungă și ne persecută, ne întemnițează, numai și numai ca să nu ajungem lângă țărani noștri, ca să-i luminăm și să le arătăm calea cea dreaptă pe care să meargă de aici înainte, să nu ne înfricoșăm și din contră să luptăm și mai cu energie pentru cultivarea și cucerirea drepturilor poporului nostru apăsător și subjugat. Noi vă strigăm vouă muncitori conștienți, în numele sfânt al Muncii: *Afară în spre sate!* Pompejus Geza Băndășanul, proletar socialdemocrat.

Din țara călăului Nicolae.

După statisticile oficiale ale guvernului rusesc, în imperiul preamăritului Nicolae al doilea, în anul 1908 s'au executat 2589 judecăți la moarte.

Răzburarea guvernului e atât de neînfrântă, încât chiar și conducătorii reacționari ai Dumei a treia sunt siliți a protesta în contra ei, ba pretind ștergerea pedepsei de moarte.

Președintele Dumei Comiakov a declarat, că executările sunt fără nici un rost, de oare-ce timpurile revoluțiilor au trecut deja de mult.

Pedepsele pentru astfel de fapte, pe cari opinia publică le-a uitat, precum le-a ertat de mult.

Pe lângă toate acestea tot mai spânzură. În August au tarât șaiszeci de oameni sub spânzurătoare. În Septemvrie numărul acesta a crescut mai mare.

Numerii aceștia au umplut de groază chiar și pe patrioții din jurul Țarului, deși aceștia nu arată o icoană adevărată a grozăviilor săvârșite.

Rusia mai are și alte torturi, cari sunt mai grozave și mai înspăimântătoare decât chiar și spânzurătoarele. Funia spânzurătoare cu mult mai repede strânge viața victimei, dar cu mult mai tainic, încet și cu torturi dobitocești pustiese victimile nenorocite ajunse în temnițe. Simțul omeneș se aprinde la auzul amănuntelor isvorite despre grozăviile făcute față de acești noi martiri.

Presa rusă înainte de asta cu vre-o câteva săptămâni a adus vestea, că un prisionier din temnița din Balasov, așa s'a sinucis, că și-a băgat capul în ciubărul cu excremente, care de obicei în toată cămărușa infectează aierul.

Știrea aceasta a fost desmintită astfel: a fost numai nenorocire, — ceea-ce e greu de crezut. Astfel de nenorociri sunt la ordinea zilei în temnițele rusești. Pe morboșii de tifos îi silesc să meargă singuri la ciubăr, cari obosiți fiind, nu odată s'a întâmpat, că au căzut în el.

*

Interpelația socialdemocraților prosternută Dumei, arată părți interesante despre modul cum sunt „îngrijiiți“ morboșii tulburați la creier și cum sunt legați de paturi cu curele, unde stau tăvăliți în excrementul propriu, cum se pustie în vederea ochilor legați de mâni și picioare sărmanii morboși de tifos și oftică.

*

Din Jekaterinoslav se scrie, că trei părți din locuitorii temniței sufăr de tifos. Aceștia sunt fericiți, dacă-i duc în baraca de tifos. Seara se poate vedea pe stradă următorul tablou: Într-o căruță, care mai înainte a fost întrebuințată pentru dusul gunoiiului, bolnavii sunt aruncați în ea unul peste altul și acoperiți cu zdrențe murdare, iar capul atâră (spânzură) la vale, bătându-se de roatele carului, iar gardistul ce ședea pe capră vioiu zdrobea la sâmburi de floarea soarelui.

Arestanții totuși sunt îndestuliiți, că pot ajunge pe această căruță, fiind cu gândul că-i duc în baraca de tifos, unde sunt luați sub îngrijirea unui medic ostășesc, deși și în spital funcționează enuta, sau să-i zicem zbiciul rusesc. Cu cât e arestantul mai bolnav, cu atât mai repede să scape de el.

Înainte de asta s'a zis, că Țarul nu e ca părtaș în brutalitățile astea. De când cu descoperirile lui Burcev, este învederat, că Țarul să interesează de toate lucrurile și astfel este respunzător despre toate faptele bare ce se petrec.

Burcev face cunoscut memoriul Țarului, care-l informează și despre amănuntele cele mai mici, pe cari Țarul le cetește zi de zi cu atențiune.

Revoluționarii pân'acum totuși au mai cruțat pe Țarul setos de sânge, dar în urma acestor descoperiri a lui Burcev, nu-i vor mai cruța nici chiar vieța lui nemernică.

*

Din Petersburg se anunță, că reprezentanții diplomatici ai Italiei, Angliei, Germaniei, Belgiei și Elveției au comunicat guvernului lor, că nu mai permite să se înființeze agenții secrete ale poliției ruse în statele susamintite. Deocamdată reprezentanții diplomatici au declarat, că acei supuși ruși, despre cari s'ar dovedi, că figurează ca polițiști secreți, pe motiv de străin nesuferibil, îi vor expulsa. Motivul acestei hotărâri se esplică în forma, că polițiștii secreți ruși sunt aceia, cari au provocat nenumeratele șandaluri.

Arădanul.

Să ne împlinim datorința!

În Ungaria se află un număr mare și însemnat de muncitorime română, care așazicând, dacă ar fi toți conștienți de chemarea și datorința lor, atunci mișcarea, precum presa muncitorimei române din Ungaria ar fi cu mult mai înaintată și mai puternică după-cum se află azi.

Cetind de mai mulți ani de zile, conținutul bogat și folositor pentru fiecare muncitor român din coloanele foilor noastre „Adevărul“ și „Glasul Poporului“, cari luptă cu cea mai mare energie, contra nedreptăților și fărâdelegilor comise din partea tiranilor contra muncitorimei, precum caută a da o lumină adevărată, precum a desvolta creierul muncitorimei, care astăzi e întunecat peste măsură din partea bandei negre a clericalismului, atunci trebuie să de-

clar după toate astea, ca muncitorimea română din Ungaria să caute a-și împlini datorința și anume: întâiu, de-a abona foile „Adevărul“ și „Glasul Poporului“, iar a doua, de-a agita în cercuri cât mai lagi în interesul lor.

Și-și are chiar și explicația pentru-ce astea? Pentru-că cu câți mai mulți abonenți vor avea foile noastre, cu atât mai mult ne va putea satisface cerințele noastre, sau una din ele ar deveni foaie politică și săptămânală, sau numărul se va eda în 8 pagini.

Și atunci când vom ajunge acolo, ca să putem eda foile în mai multe rânduri sau în mai multe pagini, cu atât mai mult material spre cultivarea muncitorimei române se va putea scrie, pe toți colaboratorii, redacțiunea îi va putea satisface pe deplin, a scrie articole în sens larg, și mai lungi, însă azi — durere — nu se poate, foile sunt mici așa, că articolele încă trebuie să se scrie scurt și cuprinzătoare.

În foisoarele astea mici, totuși redacțiunea își dă toată truda — după-cum se vede chiar — ca să satisfacă cerințele tuturor.

Nu-i vorbă sunt vre-o câțiva, cari nu sunt tocmai pe deplin îndestuliiți, însă aceia trebuie să declar, că nu iau lucru dela fundament, sau nu-l pricep.

Așadară din cele mai sus înșirate vedem destul de clar, cât de mare este lipsa de o agitație mare și puternică în interesul foilor noastre.

Mai cu seamă când știm, că „Adevărul“ și „Glasul Poporului“ sunt scrise într'un limbaj poporal, sunt lumina creierilor întunecați și cari luptă energie pentru interesele și desrobirea tuturor muncitorilor, atunci și noi trebuie să căutăm pe toate căile, unde ni-se dă ocaziune, a agita și a face abonenți cât mai mulți pe seama foilor noastre.

Asta ni-e chiar datorința de muncitori conștienți, cred, că o parte dintre tovarăși cunosc chiar hotărârea adusă de reprezentanții muncitorimei din Ungaria, în cel din urmă congres al partidului socialdemocrat, care între altele zice, că: „Numai acel muncitor își îplinește datoria conștient față de partid, care e abonent la foaia „Népszava“, iar dacă nu știe ungurește, să fie ca abonent al foilor „Adevărul“ și „Glasul Poporului“ sau al celorlalte foi ale partidului, scrise în diferite limbi.“

Acum vom vedea ce poate și ce știe muncitorimea română conștientă, cu ocaziunea aranjării zilei foilor noastre Adevărul și Glasul Poporului pe ziua de 31 Octomvrie, peste întreaga țară, acum vom vadea câți abonenți noi, vor face vechii abonenți, precum secțiunile și grupele noastre.

Tovarăși pe lucru! Ziua de 31 Octomvrie, e ziua „Adevărului“ și „Glasul Poporului“. Deci să ne împlinim datorința de muncitori conștienți!

Arad, în Octomvrie 1909.

R.-A.

CRONICA.

— De-ale muncitorimei române din Budapesta. — Duminecă, în 3 Octomvrie, s'a ținut la secțiunea română a partidului socialdemocrat, o serată literară cu un program bogat și variat.

La această serată literară a luat parte un număr cât se poate de însemnat de tovarăși și tovarășe.

La orele 8 și jumătate tovarășul Aurel Cristea în numele comitetului salută pe cei prezenți, precum mulțumește că au venit într'un număr atât de frumos și declară serata literară de deschisă, urmează punctul prim, conferința asupra: *Morala muncitorului în societatea de azi*, ținută de tovarășul Ioan Mihul. (De oare-co Duminecă în 10 Octomvrie s'a început o discuție interesantă asupra acestui punct, la care au mai vorbit tovarășii Otto Ossenkop, Toma Vintilă, Ioan Budean, Pavel Buciumean, și în Dumineca viitoare se va continua, părerile tuturor le vom publica odată, însă pe scurt.)

Au declamat tovarășele: Chiva Voina și Mărioara Ciser, apoi tovarășii: I. Cezianu, I. Șteflă, Petre Niculescu, Ioan Vițelar. O cușcă de fiară sălbatică, năvelă de E. Zola, a fost cetită de tovarășul Pavel Buciumean.

Un copil nesuferit, dialog, predat de tov. I. Cezianu și Mărioara Ciser.

Frunzuliță foi de fag și altele, solo, cântate de tov. Moise Fărcaș. Foaie verde de săcară, solo, cântat de tovarășa Mărioara Cardoso.

Căntece populare din flaut, cântate de tov. N. Ungur.

Cerșitorul și Scărgitul, scene dramatice, predate de tov. O. Ossenkop.

Toți tovarășii și tovarășile au fost viu aplaudați. Serata literară s'a isprăvit cu cea mai mare însufletire la orele 12 din noapte.

— **Verișoara Papei în rai.** Și asta n'o s'o creadă toți. Inșă verișoara Papei cu toată puterea în raiu vru s'ajungă. Anetta Sarto o chiamă pe verișoara Papei. Nefericita suferea de ani de zile de un fel de *nebulie religioasă*, având ideea fixă că dânsa trebuie să se curețe, încă pe acest pământ, prin foc de păcate pentru de a putea *ajunge în rai*.

Zilele trecute apoi într'un moment de acces și-a turnat gazul din lampă pe haine și și-a dat foc. Până să ajungă cineva să o scoată, a ars scrum.

Acum să naște întrebarea, dacă verișoara Papei va ajunge în raiu?

— **Catastrofă groaznică.** La fortificațiunile române de pe linia Galați-Nămoloasa (România), la tragerile artileriei de cetate s'a întâmplat o nefericire groaznică. Un șrapnel a explodat tocmai în gura tunului. Doi soldați și un vagmistru au fost sfâșiati în cel mai larg înțeles al cuvântului. Puterea de explozie a fost atât de puternică, încât din nefericiții soldați nu s'au găsit alte resturi decât numai degete, o parte a testii, trei cisme și o capelă, încolo nimic. Cei doi soldați morți urmau să fie concediați peste 8 zile.

Iată militarismul cum seceră la vieți tinere, zi de zi am putea aduce știri îngrozitoare întâmplare cu soldații în cadrele militarismului. Sărmanii băieți mai aveau în urmă 8 zile, și-apoi deveniau liberi, în urma serviciului greu de 3 ani de zile, bătându-și joc de ei niște paiati îmbrăcați în uniformă ofițerească, și-acum la sfârșit când își socoteau tot ceasul, *devenind victimele militarismului român*.

Cine-i vina? Carol, cu întreaga-i gardă de paiati.

De acia, trebuie să luptăm energie contra militarismului din toate țările, să infiltrăm în copii, ura în contra lui. Deviza să ne fie! *Jos militarismul!*

— **Cât a costat războiul ruso-japonez?** „Novoje Vremja“ din Petersburg serie, că s'a dat darea de seamă înaintea Dumei, cât a costat războiul ruso-japonez. Cheltuelile fac 1100 de milioane ruble. Inșă a eșit la iveală, că peste 500 milioane s'au delapidat.

— **Greviști condamnați la moarte.** În Jekaterinoslav (Rusia), opt muncitori au fost *executați* din cauză, că au luat parte în greva dela linia ferată Katalin. Acești opt revoluționari n'au voit să recurgă pentru grațiere. Tovarășii lor inșă, cari au recurs, au *scăpat de sentința de moarte*.

— **Catastrofă minieră în Canada.** În săptămâna trecută s'a întâmplat iarăși o groaznică catastrofă în minele din Vancouver (Canada), iar victimele acestei catastrofe sunt iarăși muncitorii.

În timpul exploziei se aflau în mină 66 de lucrători. Focul s'a propagat cu mare repeziciune și a tăiat retragerea a 40 de mineri. Ceilalți 20 s'au putut salva cu mare greutate. Toți aceștia s'au ales cu numeroase arsuri.

Din syndicate.

Lucrătorii constructori.

In atențiunea grupelor și a membrilor.

De aceea atragem atențiunea tuturor grupelor și membrilor, ca dela 20 Octombrie 1909 începând, ori-ce scrisori sau cereri să se trimită pe adresa următoare:

Sindicatul muncitorilor constructori din Ungaria, Budapesta, VII., Aréna-ut Nr. 68.

Lucrătorii bărdași.

Instiintare.

Adresa Centralei Sindicatului Muncitorilor Bărdași din Ungaria e: **Budapest, VIII., Bérkocsis-u. 1. sz.** Toate scrisorile să se trimită din partea tovarășilor bărdași la această adresă.

Mai nou.

— *Francisco Ferrer executat.* —

Mercuri dimineața, marele învățat *Francisco Ferrer* — despre care ne ocupăm și la alt loc al foaiei noastre — a fost *împușcat* la porunca reacțiunii spaniole.

Această faptă tâlhărească a reacțiunii clericale spaniole a pătruns ca trăsniț de-odată în toate țările civilizate, umplând de fiori întreaga omenime cu gânduri moderne, cari acum încep o luptă aprigă, contra reacțiunii spaniole, precum contra clericalismului în general.

Ferrer e mort, inșă memoria-i păstrată în inimile întregii lumi civilizate.

Ferrer a devenit *martirul* culturii veacului al XX-lea, și *prada tâlharilor* clericaliști, contrari de moarte culturii moderne.

După aducerea sentinței de moarte lui Ferrer, atât jurnaliștii și scriitorii din Spania, cât și cei din Anglia și alte părți au trimis scrisori și telegrame regelui Alfonso al Spaniei, prin cari îl rugau și-l făceau atent, ca să împedecă acest fapt sângeros, pus la cale de tâlharii clericaliști, care ar deveni ca o pată sângeroasă asupra dinastiei și a țării spaniole.

Inșă așa să vede, că Alfonso s'au că n'a voit să împedecă această faptă tâlhărească, sau că el e numai o păpușe în mâinile clerului și e impotent față de aceștia, sau că și-a dat învoirea, atunci și el e un *tălhar cu cleru-i, guvernanti-i împreună*.

Dar lucru cel mai interesant e, că în noaptea din urmă, când Ferrer se afla în casa mortuară, i-s'a trimis doi pateri jezuiți, cu gândul, că în ceasul cel din urmă, sufletul lui Ferrer îl vor moia, și-ar face ca condamnatul să se închine în fața unor tâlhari, și a crucifixului purtat de mâni păcătoase, și-atunci ar avea ei un argument, că iată cum stăm.

Inșă sufletul lui Ferrer nu s'a moiat nici în ceasul din urmă, ci a rămas puternic ca stâncă cea de peatră la convingerile sale sănătoase.

Inșă a bătut afară și alungat de lângă sine pe *seducătorii diavoli, batjocoriți sfinți părinți*. Iată seducătorii sufletelor omenești, nu în diavoli, ci în „sftul“ cler se vede.

Ora ultimă a lui Ferrer. — *Nu-i trebuie preot.*

Mercuri înainte de amiază la 9 ore a mai intrat la el în celulă un preot, care să-l împărtășească cu sftele sacramente. Ferrer a respins, inșă-l întreabă:

— Timpul e deja aici?

Preotul îi face din cap da: Momentan intră în celulă doi păzitori ai temniței, cari îl conduc la locul de peire. În drum cum mergea se uita împrejur și prietenilor le făcea semne prietenești cu capul. Când a ajuns la șanțul peirei, unde a fost înconjurat de soldați, Ferrer a îmbrățișat și sărutat pe căpitanul Galceran. Pe acesta l'a pornit lacrimile. După aceea Ferrer fu pus la zid și după semnalul săbicii comandantului, puștile au troznit. *Trei gloanțe au pătruns capul și unul grunzazul lui Ferrer, căzând scaldat în sânge.*

Cuasta, reacțiunea spaniolă astâns olumină.

După această tristă știre, atât muncitorimea cât și lumea cultă protestează energie contra acestei tâlhării pusă la cale de banda clericală spaniolă.

Inșă nici muncitorimea budapestei nu se lasă mai pe jos. Joi seara s'a aranjat o mare demonstrație contra foaiei oficiale clericale „Alkotmány“ din Ungaria, care sa bucurat peste măsură la auzul acestei condamnări sângeroasă. A fost ciocnire între polițiști și demonstrați. Strigăte se auzia: *Piară asasinii clericali! Jos cu Alfonso! Jos cu clericalismul! Vom mai reveni.*

Regulamentul de afaceri al Societății de breaslă a muncitorilor bărdași din Ungaria.

(Urmare.)

Cercul de activitate al conducerii centrale, precum al comitetului supraveghetor.

§. 14. Conducerea se alege în înțelesul statutelor, prin vot secret de adunarea generală.

În comisiunea conducătoare se pot alege și astfel de membri, cari nu sunt ca delegați ai adunării generale, precum nici nu sunt prezenți, sub condiția, că aceștia au declarat înaintea alor cel puțin trei delegați, că la caz de-or fi aleși, primesc funcțiunea.

§. 15. Conducerea centrală poate aduce hotărâri în ori-cari astfel de cauze, în cari nu dispune curat nici statutele, precum nici regulamentul de afaceri.

§. 16. Datorință are atât conducerea centrală, cât și grupele locale, ca acolo unde se poate, să înființeze noi grupe, precum și să în drept conducerii centrale, ca în ori-ce timp să facă controlă grupelor deja înființate, iar pe acele grupe cari sunt în neregulă, a le constrânge în mod statutar a-și da socoata.

§. 17. Fiecare membru al conducerii centrale, precum funcționar al centralei — dacă primesc împuternicirea centralei — au acel drept de a lua parte la ori-care ședință a ori-cărei grupe, a privi asupra activității acelei grupe, precum de a controla cassa. Conducerea centrală numai pe acei delegați ai grupelor locale îi privește ca de oficiali, cari sunt prevăzuți cu adevărită în scris.

§. 18. Comitetul supraveghetor al centralei, controlează manipulațiunea banilor și a afacerilor societății centrale. Inșă acesta e dator, ca în fiecare lună odată să controleze cassa centrală, precum a supraveghea cum se conduc protocoalele, și rezultatul controlului sunt îndatorați la fiecare sfert de an, a-l aduce la lumină. Îi stă în drept, de-a face controlă, în ori-ce timp, când voesc, fără de-a înștiința înainte.

§. 19. Adunarea generală alege un comitet de candidare compus din 7 membri, care are să candideze comisiunea conducătoare, care comitet momentan după alegere își începe activitatea.

Comitetul de candidare n'are voie, ca să candideze vre-un membru din sânul său în comisiunea centrală.

Afară de candidarea oficială, îi stă fiecărui delegat în drept, de-a recomanda adunării generale pe vre-un alt membru, care nu e candidat oficial, și pentru-ce, are dreptul de-a motiva.

Afară de lista oficială, îi stă fiecărui delegat în drept, a eda o altă listă și cu asta să voteze. Inșă speșele de tipar a acestei liste, societatea nu le plătește.

Fiecare delegat primește atâtea țaduli de votare, câte mandate are.

§. 20. Speșele de cheltuială și călătorie a delegaților pentru adunarea generală sunt a se acoperi din fondul casei grupei locale, iar la caz de nu au bani la dispoziție, taunci să ceară ca împrumut dela centrală.